

L'hort a la tardor

Quan arriba la tardor, ni els treballs ni l'hort no s'aturen sinó que continuen a bon ritme amb les collites restants. A mesura que avança l'estació, el dia més curt i la baixada de temperatures ens tornen a alentir el ritme i ens obliguen a deixar-ho tot a punt per quan arribi el rigorós hivern.

TEXT: JESÚS VEGAS I MIQUEL MACIAS I ARAU

IMATGES DE XAVIER MAS, JOOP VAN DE BERG I JESÚS VEGAS.

Els treballs intensos de juliol i agost han quedat enrere, però a principi de tardor segueixen en ple rendiment gran part dels cultius d'estiu i això suposa continuar en plena activitat de reg, de control de plantes adventícies i de prosseguir les collites de fruits i de llavors.

Un cop finalitzat el cicle de producció traiem els tutors de les cogombreres, tomateres i mongeteres i trinxem les restes vegetals amb la trituradora per tal d'accelerar el procés de descomposició. Fem el mateix amb totes les altres restes seques de les hortalisses d'estiu, pebroteres, carbaseres, alberginieres, etcètera, i les afegim a la nova pila de compost.

A mesura que entrem a la tardor anem arrencant els espais de l'hort que han complert el seu servei per aquesta temporada. Ara cal donar-los un descans, però deixar la terra nua no és aconsellable, raó per la qual acostumem a fer sembrs d'adob verd.

És època també d'aclarir les hortalisses d'arrel plantades a l'estiu: pastanagues, raves, naps i remolatxes; ho solem fer quan comencen a estar formades, per consumir-les petites, tendres i dolces.

Si ens arriben les sempre benvingudes i beneides pluges, per no trepitjar massa el terra de l'hort, aprofitem per fer altres tasques com estassar els vorals de la tanca, així el pastor elèctric treballa correctament; o fem feina més dolça, com elaborar la confitura de cabell d'àngel o moldre el pebrot o les cireretes que hem mantingut assecant-se per fer pebre vermell dolç i picant.

01. Aclarint pastanagues

A l'hivern, les baixes temperatures impedeixen el bon desenvolupament de moltes hortalisses. N'hi ha d'altres, però, com les cols, les coliflors, els bròquils, els enciams, els espinacs, les escaroles, els porros, les bledes, les xicoires, els canonges, els apis i algunes d'arrel com les pastanagues, les remolatxes, els naps i els raves que suporten força bé les baixes temperatures. **Si les sembrem esglaonadament**, començant la sembra i el trasplantament a partir del mes de juliol, podrem gaudir de totes aquestes varietats durant la tardor i fins a la primavera.

La tardor és la temporada idònia per a la sembra d'algunes lleguminoses com les faves i els pèsols. Acostumem a fer una primera sembra de faves pels voltants del Pilar, tal i com diu el refrany ("si vols tenir un bon favar sembra-les pel Pilar"), una segona a finals de tardor i una darrera al mes de gener.

De pèsols, en fem una primera sembra a finals de novembre i una altra al gener. Acostumem a sembrar-los amb regues suficientment separades per treballar i recol·lectar amb comoditat.

LA NESPLA

Malgrat que s'ha perdut molt l'ús de la nespla, fruit del nespler (*Mespilus germanica*), encara se'n mengen en algunes cases de pagès.

Es recullen quan són ben madures, tot i que, per la seva acidesa, encara no es poden menjar: cal guardar-les durant varies setmanes en caixes amb palla fins que, ben estovades, arriba el moment de consumir-les.

La carxofa és un cultiu que s'acostuma a deixar tres o màxim quatre temporades al mateix lloc. A partir d'aquest temps, disminueix la qualitat del fruit. Cada any, quan arriben les calors, les carxofes s'assequen. No obstant, els rizomes subterranis tenen acumulades substàncies de reserva per a una nova brotada, que s'esdevé a principis de tardor. Aleshores, un cop han brotat els fillols de les carxofes, podem aprofitar per trasplantar-los i multiplicar-los.

El compost

A la tardor bona part de les plantes, degut al confí del seu cicle vegetatiu, deixen caure les fulles, que es converteixen en humus i contribueixen així a l'aportació de nutrients i a l'enriquiment del sòl. Seguint aquest mateix procés natural, per tal de reequilibrar, compensar i agrair a la terra per allò que ens ha donat durant tot l'any, li fem l'aportació del ric aliment que hem elaborat a la pila de compostatge: és el moment idoni per encetar-la i espargir el compost arreu de l'hort.

Tenim un compostador fix fet de palets situat sota l'ombra d'un llorer per evitar que la insolació directa assequi massa les restes orgàniques. El mantenim en contacte directe amb el terra per permetre el drenatge de líquids i, alhora, que cucs i altres microorganismes que participen en la degradació de la matèria orgànica puguin accedir-hi.

Utilitzem diàriament per abocar-hi les deixes produïdes a la cuina o les restes de l'hort, a més d'**una petita quantitat de cendra resultat de la llar de foc per incrementar l'aportació de potassi, calci i magnesi** (sempre i quan, això sí, només cremem llenya a la llar de foc i no fustes tractades o papers i cartrons que ens puguin introduir metalls pesants altament tòxics a l'hort).

Per aconseguir un bon compost cal tenir present dues consideracions bàsiques, la presència de carboni i de nitrogen a la matèria orgànica i els requeriments d'aire i d'aigua per a dur a terme un bon procés de descomposició.

MATÈRIES RIQUES EN NITROGEN: herba acabada de tallar, restes d'aliments i de collites de l'hort i fems. Els de gallina, conill i colom s'han d'utilitzar amb moderació.

MATÈRIES RIQUES EN CARBONI: palla, fulles, herbes seques, closques, pinyols, marro de cafè, serradures (de fusta no tractada) i restes de poda d'arbres i arbusts (són de degradació lenta i és millor triturar-les). Totes aquestes matèries són fibroses i permeten un millor airejat i drenatge de la pila.

L'AIRE I L'AIGUA: són dos elements imprescindibles perquè els microorganismes que intervenen en el procés de compostatge són éssers vius que, per al seu bon desenvolupament, necessiten condicions adequades d'airejat, d'humitat i de temperatura.

Un altre sistema que utilitzem per fer compost, més tradicional i senzill, és la pila. Es tracta d'apilonar ordenadament

El caqui és un fruit a partir del qual, degut a la seva textura, no s'acostuma a fer conserva, sinó que se sol consumir directament en fresc i al seu punt. No obstant això, hi ha un mètode per conservar-lo que és l'assecatge. Es recol·lecta el fruit quan canvia de color, de groc a taronja, i la carn encara té una textura forta. Es talla de l'arbre procurant deixar un trosset de branca per poder-lo penjar. Els pelem i lligats amb un cordill pel brot que els hem deixat els col·loquem al llarg d'una canya o pal i els pengem a soplug en un lloc airejat i assolellat.

Un cop secs ja es poden guardar en un recipient. Per menjar es tallen en làmines fines i es poden menjar sols com a fruit sec, o acompanyats de formatge, nous, etcètera.

diferents restes com branques seques, residus secs barrejats amb sobrats de l'hort, restes de matèria orgànica del compostador i fems.

Avui dia disposem de multitud d'eines, d'informació, de recursos i de coneixements per poder adaptar-nos al nostre espai i a la nostra forma de treballar i donar el millor de cadascú de nosaltres amb l'agraïda terra, que ens ofereix bones sèmbrs i sans i suculents fruits de temporada en qualsevol estació del any. Tanmateix, **el cicle natural de l'hort no s'atura, no coneix principi ni final**, de manera que continua fent camí. Durant un any hem seguit el seu ritme, adaptant-nos i traient profit del seu bategar incessant. La força i la tenacitat de la vida han estat les nostres millors aliades; el respecte i la cura cap a ella, la nostra millor eina. Hem après una mica més, perquè cada any és diferent i ens ofereix noves lliçons i nous mestratges. I ara, amb il·lusió, encararem un nou any que, sens cap mena de dubte, serà tan apassionant com aquest.

Bona sembra!

02. Sembrant pèsols

L'ecosistema a l'hort

La tardor és època de contrastos, també de sotracs emocionals. L'esclat de vida de l'estiu, quan la vida animal assoleix la seva màxima expressió i amplitud de biomassa gràcies al frenesí reproductor, ja ha assolit el seu zenit i es troba en plena davallada. Els ocells estivals, representats pels seus abanderats, les orenetes i els rossinyols, han pres el vol cap als recers d'hivern i del cel estant ressonen les veus cridaneres dels ben formats estols de grues i oques en el seu viatge cap a terres més càlides. També els rèptils i els amfibis van desapareixent entaforats en els que seran els seus amagatalls d'hivern, i els invertebrats emprenen la retirada, alguns acomplert el seu curt cicle vital, altres ocults entre roques i vegetació.

Els colors de la tardor

Una vegetació que, poc a poc, comença a entrar en ralenti i a perdre vitalitat. Tanmateix, el món caducifoli, abans d'entrar en el repòs hivernal, ens reserva un darrer regal, un univers cromàtic de tons torrats, bruns i groguencs. En el domini del bosc caducifoli, els colors reivindiquen un protagonisme excepcional que hem d'atendre com cal.

A la muntanya mitjana humida, on s'ubica el nostre hort, el faig ens regala un viatge acolorit que transita del verd, primer, al groc ambre, després, als quals segueix una mescla de colors panotxa, coure i sèpia abans no passa al marró castany que precedeix la caiguda de la fulla. L'acompanyen cirerers mudats a vermell amarant, blades vestides d'un més que vistós color carmí, pollancre groc mantega, aurons abillats de groc canari, i avellaners, més dubitatius, escollint un to intermedi.

Els roures prefereixen vestir-se de camuflatge amb una combinació feta de fulles verd poma amb d'altres de color groc palla i marró caramel. En canvi, els freixes opten per apagar lentament el color de les fulles fins que, groguenques com el blat, es deixen caure. Els plàtans, per la seva part, ens ofereixen una combinació de fulles encara verdes a les branques baixes i de color coure a les capçades, com si fos, vist de lluny, un espurneig de flames que recorre el bosc.

01. Les plantes ruderals que hem deixat florir i granar són essencials per a l'alimentació de tardor d'un gran munt d'ocells, ratolins, formigues i altres invertebrats. La coniza de Sumatra (*Conyza sumatrensis*) és una d'aquestes plantes que no estalvia res a l'hora de llevar milers de menudes però nutritives llavors de gran profit per als ocells, els ratolins i els invertebrats que les consumeixen. Tampoc hem d'oblidar deixar espigar alguns cards per tal que a la tardor ens visitin els vistosos estols de cadernereres (**02**).

03. La tomatigueta daurada (*Physalis ixocarpa*) es pot conrear per menjar-ne la petita tomateta en cru o fer-ne mermelada, i els seus fanalets donen el contrapunt de color a la tardor de l'hort.

04. Algunes flors ajuden al cromatisme especial que pren la tardor: la flor blava de la xicòria (*Cichorium intybus*), els botons grocs del fonoll (*Foeniculum vulgare*) (**05**) o la catifa estelada de la setembrina (*Symphyotrichum pilosum*) (**06**).

07. Molts animals comencen a buscar refugi on passar l'hivern. Així, els galàpets o gripaus s'entaforen en els seus caus. A d'altres com els eriçons els podem donar un cop de mà construint una pila de troncs amb una cavitat a sota o, per a les nines (**08**), deixar alguna acumulació de fulles i virosta en descomposició.

La circularitat i l'observació de la continuïtat de l'experiència biològica que l'hort ens relata cada dia ens és de bona ajuda en aquesta estació d'aigües emocionals agitades. També ens ofereix mostres més modestes però igualment excepcionals de gammes de colors. Amb la infinitat de verds, elèctrics de la verdura creixent, esgroguets i torrats de la decadent i verds-blaus de les fulles de bròquils, ensenya com espurnes, aquí i allà, notes de color vermell dels darrers pebrots, taronja dels carbassons que s'assequen per a llavor i groc de les albergínies blanques que assequem per obtenir-ne les sementes.

Tot això en combinació amb les plantes que saluden la tardor plenes de flors, entre d'altres el safrà, lila com l'anagall; les flors grogues de la blenera; el blanc minúscul dels morrons o herba de les gallines, o la florida generosa de les setembrines o cel estrellat, que sembla reflectir en el terra dels conreus la immensitat de l'univers.

La tardor també posa a prova l'encert de les nostres mesures d'integració i enriquiment de l'ecosistema. És el moment d'observar com els ocells frugívors omplen les branques a la recerca d'aranyons, cireres d'arboç, olives de llozer o lledons o com, entretinguts entre les espines dels esbarzers o romegueres, n'arramassen amb molta precaució les mores. I si us voleu garantir un bon espectacle de final de tardor i principi d'hivern, reserveu els caquis de les capçades de l'arbre per a consum dels ocells. Estigueu al cas, també, dels esbarts decidits d'ocells granívors que aprofiten la ufana producció de les herbes ruderals, i de la manera com les caderneres s'atipen dels cards o les mallerengues de pipes. Arbres, arbusts, herbes ruderals, cards, gira-sols... que, quan a principi d'any planificarem l'hort i els seus encontorns, tinguérem en compte pensant en tots els nostres petits veïns. Per a ells, començar l'època dura de l'hivern amb un bon coixí nutritiu és fonamental.

La necessària 'producció' emocional

I els colors de la tardor ens permeten acomiadar-nos d'aquesta modesta secció sobre l'hort del Trull en el decurs d'un any posant l'accent en la productivitat emocional que ens proporcionen els nostres horts. La producció de menges de bona qualitat és el gran objectiu del nostre hort, però, sens dubte, l'altre és la possibilitat d'acoblar-nos als ritmes circulars i holístics de la natura, d'aquest medi que ens proporciona l'única comprensió raonable de la nostra existència, més enllà dels nostres incerts somnis d'eternitat.

Contemplar com creixen els enciams, tavellen les mongetes i floreixen les tomateres no té només un interès merament utilitari de procurar-nos aliments sans i propers sinó que ens permet entendre la vida en la seva eterna circularitat; una vida que, sobretot, en el moment en què ens posem a treballar colze a colze amb ella, ens convida a entrar en un món del qual, tal vegada, mai hauríem d'haver sortit o haver-nos allunyat.

"Emocionar", etimològicament, significa traslladar-nos fora de nosaltres mateixos, convertir la nostra experiència vital en un viatge que ens permeti aterrar en l'espai món. L'emoció és el batec d'un cor que escolta la veu dels altres. I en aquest sentit, menar un hort representa una invitació a emprendre un viatge més enllà de nosaltres mateixos vers un món compartit. El repte és encertar en convertir l'hort en una espai geogràfic de trobada, en el contorn amable de la nostra exterioritat, i en saber assaborir aquest lligam amb el que ens envolta, el que el geògraf Élisée Reclus anomenà "pàtria interior" o "sentiment d'existència".

Visca la terra i que visquin els horts! ❀